

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

קריאה דיאלוגית מונחית של ספר בכיתה

תוכנית הוראה לכיתות א

לקריאה דיאלוגית של הספר

רובוט הקרשים הקטן והנסיכה בול-עץ

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

פיתוח והובלה של התוכנית: ד"ר לימור קולן, מפמ"ר עברית בגיל הרך וביסודי

פיתוח יחידת ההוראה: ד"ר בתיה אפלפלד, מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת

העברית ביסודי, המזכירות הפדגוגית, אגף שפות

תשפ"ו 2025

קריאה דיאלוגית מונחית של ספרים עם התלמידים בכיתה

הקדמה

קריאה דיאלוגית מונחית של ספרים עם תלמידים בכיתה היא חלק מתוכנית הלימודים להוראת הספרות ולקידום האוריינות הלשונית. התוכנית כוללת שגרות של קריאה מונחית של ספרים מומלצים לילדים. ומטרותיה הן:

- * הנאה מקריאה של ספרים ועידוד קריאה
- * פיתוח כישורי השיח וההבעה: דיאלוגיות בשיחה ושיח מורחב
- * הרחבת אוצר מילים וידע לשוני
- * קידום שטף קריאה והבנת הנקרא
- * עידוד כתיבה
- * הרחבת ידע תוכן וסקרנות אוריינית
- * טיפוח ההון התרבותי

הספרים מעמיקים את ההיכרות של הילדים עם עצמם ועם עולמם ובה בעת מרחיבים את אופקיהם. כיוון שהסיפורים עוסקים גם ביחסים בינאישיים ובסוגיות ערכיות, ניתן לקדם באמצעותם למידה חברתית-רגשית – לפתח מודעות עצמית, הבנה חברתית, אמפתיה וערכים.

הקריאה המונחית מבוססת על הגישה הדיאלוגית בהוראה ומעמידה במרכז המפגש עם הספר את השיח הדיאלוגי – בין הילדים לסיפור, בין הילדים למורה ובין הילדים לבין עצמם. המורה המנחה את הקריאה של הספר ממלא תפקיד של סוכן שיח. כקורא מנוסה ומיומן, הוא מאתר הזדמנויות לשיח ויוזם אותו באופן מכוון – במהלך הקריאה ולאחריה.

[להרחבה ראו [קריאה דיאלוגית של ספרי ילדים ונוער – מודל הוראה הוליסטי, הנחיות](#)]

ודגשים

רובוט הקרשים הקטן והנסיכה בול-עץ

מאת: טום גולד

אגם הוצאה לאור, 2023

תקציר

המלך והמלכה מולכים בשמחה על ארץ טובה, אך הם כמהים לילדים. המלך פונה למדענית המלכותית והיא יוצרת רובוט קרשים קטן ובאותו זמן המלכה פונה למכשפה וזו יוצרת נסיכה מבול-עץ. כך נוצרת משפחה מאושרת. אולם לנסיכה יש סוד: כשהיא ישנה היא חוזרת לצורתה הקודמת ויש להעיר אותה במילות קסם על מנת שתשוב להיות ילדה. יום אחד מגיע קרקס נודד לממלכה ורובוט הקרשים הנרגש שוכח להעיר את אחותו. כשהוא נזכר ורץ לחדרה, הוא מגלה שהמשרתת זרקה את 'בול העץ' שהיה במיטה. רובוט העץ הקטן נחוש להשיב את אחותו הביתה. כך מתחיל מסע רצוף הרפתקאות, שבמהלכו רובוט הקרשים הקטן והנסיכה בול-עץ מוכיחים פעם אחר פעם את אהבתם ונאמנותם זה לזה, עד חזרתם הביתה לחיק ההורים.

תיאור הפעילות

יחידת ההוראה העוסקת בספר **רובוט הקרשים הקטן והנסיכה בול-עץ** כוללת שלב של קריאה דיאלוגית שיתופית ופעילויות לקראת הקריאה ובעקבותיה. להלן מבנה יחידת ההוראה:

1. פעילות טרום-קריאה
2. הנחיות לקריאה דיאלוגית של הספר
3. קריאה חוזרת והעמקה בסיפור
4. הצעות לפעילויות בעקבות הקריאה – מגוון פעילויות לבחירה

רובוט הקרשים הקטן והנסיכה בול-עץ

קריאה דיאלוגית מונחית

הערות ודגשים	הצעות לפעילויות
לפעילות 2 נחוצים דפים וצבעים.	פעילות טרום-קריאה בחרו אחת מהפעילויות הבאות: <u>פעילות 1:</u> נדמיין שיש לנו עץ – חתיכת עץ גדולה או כמה קרשים. <u>נשאל:</u> מה אפשר לבנות או ליצור מעץ? זה יכול להיות משהו גדול או קטן, אמיתי או דמיוני. לאחר שנשמע את תשובות התלמידים נוביל לספר כך: בסיפור שנקרא היום, עושים דברים מיוחדים ומפתיעים עם קרשים ובול עץ. בואו נגלה מה עושים איתם. <u>פעילות 2:</u> נאמר לתלמידים שהיום נקרא סיפור ששמו הוא "רובוט הקרשים הקטן והנסיכה בול-עץ". <u>נשאל:</u> איך אתם מדמיינים את רובוט הקרשים? ואיך אתם מדמיינים את הנסיכה בול-עץ? לאחר מכן נבקש מהתלמידים לצייר את הרובוט או את הנסיכה כפי שהם רואים אותם בדמיונם. לאחר שנתבונן בציורים, נוביל לספר כך: בואו נראה איך רובוט הקרשים והנסיכה בול-עץ מצוירים בספר. מעניין אם הם דומים לרובוט ולנסיכה שאתם ציירתם.
1. עותקים של הספר כמספר הילדים או לקריאה בזוגות. חשוב שהתלמידים יוכלו לעיין בספר בזמן ההקראה. 2. מסמך "קריאה דיאלוגית, מודל הוראה הוליסטי – הנחיות ודגשים".	הנחיות לקריאה דיאלוגית של הספר כדאי שהקריאה הראשונה בספר תהיה <u>רציפה</u> ולא תופרע על ידי שאלות מצדכם או תגובות מצד התלמידים. עם זאת, ניתן לעצור פעם או פעמיים במהלכה כדי לשער כיצד תמשיך העלילה. אפשר, למשל, לעצור בעמוד שבו הרובוט מושבת והנסיכה בול-עץ ישנה. בנקודה זו <u>נשאל:</u> מה יקרה עכשיו? הם יישארו כך לתמיד?
מומלץ שפעילות זו תיעשה בקבוצות קטנות	קריאה חוזרת והעמקה בסיפור

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

בהן 6-8 ילדים. הקבוצה הקטנה מתאימה יותר לשיח הדיאלוגי שכן היא מאפשרת לכל משתתף לחלוק את ההבחנות והתובנות שלו ולתרום לדיון הפרשני.	לאחר הקריאה הראשונה נזמין את הילדים לשוחח על הסיפור. אפשר לבחור נושא שעולה מן הסיפור או התרחשות בסיפור ונעמיק בהם. נאתר את הקטעים הרלוונטיים ונחזור ונקרא אותם. השיח בשלב זה צריך להיות נינוח ופתוח, כך שכל משתתף יוכל לחלוק את דעתו ופרשנותו בחופשיות. אפשר גם להציע לילדים לבחור קטע בסיפור שאהבו ולהעמיק בו. נציע להם לדפדף בספר ולאתר את הקטע שבחרו ולשתף מדוע בחרו דווקא בו. אפשר ואף רצוי לחבר את הסיפור לעולמם של הילדים – לברר אם התרחשויות והתנסויות בסיפור מוכרות להם מחיהם, אם עמדו בעצמם בפני התלבטויות או אתגרים דומים.
	בקריאות חוזרות של הסיפור נעצור ונשוחח על הטקסט. הנה מספר שאלות שניתן לשאול: בתחילת הסיפור המלך פונה למדענית על מנת שתיצור עבורו ילד ואילו המלכה פונה למכשפה עם אותה בקשה. נראה שהמלך נוטה למחקר ולניסויים מדעיים ואילו המלכה מאמינה בכוחות קסם. <u>נשאל את התלמידים:</u> אם הייתה לכם משאלה, למי הייתם פונים – למדענית, למכשפה או למישהו אחר? למה?
	כשהנסיכה בול־עץ נרדמת היא הופכת בחזרה לבול־עץ. כדי להעירה יש לדקלם את מילות הקסם: "קומי, בול־עץ קטנה, קומי!" <u>חיבור לחיי התלמידים:</u> איך מעירים אתכם בבוקר? האם אתם מתעוררים בקלות או שקשה להעיר אתכם? באותה הזדמנות, אפשר לגלות לתלמידים מי היוותה השראה לדמות הנסיכה: אתם יודעים כיצד נולד הרעיון לנסיכה שהופכת לבול־עץ? מתברר שבתו הקטנה של מי שכתב ואייר את הספר – טום גולד – נהגה לישון בכבדות לאורך כל הלילה ולא התעוררה מרעשים או הפרעות. בשל כך, בני המשפחה כינו אותה בחיבה 'בול עץ'. מכינוי משפחתי זה נולד הרעיון לדמות הקסומה בסיפורנו. נבקש מהתלמידים לחשוב על מילות קסם אחרות שבאמצעותן ניתן להעיר את הנסיכה בול־עץ. למשל: "אחת, שתיים, שלוש, ארבע – לפקוח עיניים בבקשה!"
	כשקרקס מגיע לממלכה, רובוט הקרשים רץ לראות את המופע ואינו מעיר את אחותו כבכל בוקר. כאשר הוא נזכר באחותו, הוא חושב לעצמו: "כמה אנוכי מצידי! (...) היא מפסידה את כל ההצגה המופלאה!"

<u>נשאל:</u> האם רובוט הקרשים אנוכי? מדוע הוא שכח להעיר את אחותו? <u>נחבר לחיי התלמידים:</u> האם גם לכם קרה שמרוב התרגשות התבלבלתם או שכחתם לעשות משהו?	
כאשר רובוט הקרשים מוצא את הנסיכה בין כל בולי העץ, הוא מחליט לא להעיר אותה. נוודא שהתלמידים מבינים את הנקרא <u>נשאל</u> – למה? לאחר מכן <u>נעודד חשיבה ביקורתית:</u> רובוט הקרשים אומנם מתחשב באחותו, אך האם הוא פעל נכון? אולי עדיף היה להעיר אותה? (ניזכר בעובדה שבהמשך הוא נשחק ונאלץ להעיר את אחותו).	
בדרכו חזרה הביתה, רובוט הקרשים עובר הרפתקאות רבות והמנגנון שלו נשחק. בשארית כוחותיו הוא מעיר את הנסיכה בול-עץ. נתעכב על העמוד הרלוונטי ונקרא את הדיאלוג בין האחים. <u>נשאל:</u> האם היה זה 'טיפשי' מצדו של רובוט הקרשים לשמור את כל הדאגות בליבו? למה? איך אתם חושבים שהוא מרגיש עכשיו – אחרי שהוא סיפר לאחותו מה קרה והיא סלחה לו?	
כאשר רובוט הקרשים הקטן והנסיכה בול-עץ התאחדו עם המלך והמלכה, "כולם התחבקו, צחקו ובכו". <u>נשאל:</u> למה הם בכו? מה אתם חושבים שהם אמרו זה לזה?	
נתייחס לתפקיד החשוב שמילאה משפחת החיפושיות בסיפור. <u>נשאל:</u> למה העניקו לחיפושיות מדליות? האם הופתעתם מכך שדווקא החיפושיות הקטנטנות הצילו את הרובוט ואת הנסיכה?	
הסיפור מתאר מערכת יחסים קרובה ואוהבת בין אחים. <u>נשאל:</u> האם רובוט הקרשים והנסיכה בול-עץ אוהבים זה את זה? איך אנחנו יודעים זאת? <u>נחבר לחיי התלמידים:</u> לפעמים אנחנו רבים עם האחים שלנו, אבל עדיין אנחנו אוהבים אותם ודואגים להם. האם אתם יכולים להיזכר במקרה שבו דאגתם או עזרתם לאח או אחות או ברגע שבו הם דאגו או עזרו לכם? אפשר להיזכר גם ברגע שבו ממש נהניתם או שמחתם בחברתם. אם יש תלמידים שהם ילדים יחידים בקבוצה – אפשר לדבר על קשר מיוחד עם חברים.	
<u>הצעות לפעילויות בעקבות הקריאה</u>	
בונים רובוט	נציע לילדים חומרי יצירה מגוונים: קרטונים,

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות – הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

ניירות צבעוניים, גילי נייר טואלט, מנקי מקטרות, מקלות ארטיק, דבק, מספרים ועוד.	הכינו את רובוט הקרשים הקטן (לחילופין הכינו רובוט על פי דמיונכם).
חומרים ליצירה: פלסטלינה	מבול-עץ לנסיכה שלב א – פסלו בול-עץ שלב ב – הפכו את בול העץ לנסיכה. ניתן להוסיף פלסטלינה בצבעים אחרים.
דפי A4, סרגל, מספרים, עיפרון	אנימציה נכין אנימציה פשוטה באמצעות שליש דף A4 שחולק לאורכו. ראו הדגמה ופעלו בהתאם להנחיות הבאות: * נקפל את הדף לשניים לרוחבו כך שנקבל שני חלקים שווים. * בחלק התחתון (הפנימי) נצייר איור של הנסיכה בול עץ או של רובוט הקרשים הקטן במצב אחד (למשל: עצוב או עומד). * על החלק העליון (החיצוני), נעתיק את האיור התחתון שנראה מבעד לדף, אך נשנה את תנועות הגוף ו/או את הבעת הפנים של הדמות. לדוגמה: אם באיור התחתון הרובוט עצוב, באיור העליון הוא יחייך ויניף את ידיו. [חשוב לשמור על מיקום זהה של הדמויות בשני האיורים כדי שהאנימציה תיראה חלקה. רק הפרטים שאמורים לנוע ישתנו בין האיורים]. * נגלגל את החלק העליון של הדף סביב עיפרון. * נחזיק את העיפרון ונזיז אותו מצד לצד בזריזות, כך שהדף העליון יתגלגל ויאפשר לאיור בדף התחתון להיראות. כך האיורים יתחלפו במהירות וייצרו אשליה של תנועה – זוהי אנימציה! זהו תרגיל קלאסי שמדגים את עקרון התמדת הראייה, האשליה האופטית שעליה מבוסס הפליפבוק.
	הרפתקאות רובוט הקרשים הקטן והנסיכה בול-עץ

	לרובוט הקרשים הקטן וגם לנסיכה בול־עץ יש הרפתקאות רבות בדרך חזרה הביתה שאינן מסופרות. נציע לילדים כותרות קצרות לכל הרפתקה כזו. נבחר כותרות ונזמין את הילדים לדמיין ולספר את ההרפתקה – בואו נדמיין את אותן הרפתקאות ונספר אותן בעצמנו! אפשר לאחר מכן להפיק איור מתאים באמצעות מחולל תמונות מבוסס בינה מלאכותית. נעודד את הילדים להפיק תיאור מורחב ומדויק ככל שאפשר. נשוחח על הדמיון בין האיור שחוללנו לבין האיור שמדיינו. <u>כותרות להרפתקאות שאינן מסופרות:</u> הרפתקאותיו של רובוט הקרשים נקראות: ○ המפתח של הענק ○ משפחת השודדים ○ הזקנה שגרה בתוך בקבוק ○ סופגניית הפלאים ○ הדוב הבודד ○ מלכת הפטריות הרפתקאותיה של הנסיכה בול־עץ נקראות: ○ הפיות המציקות ○ ביצת הדרקון ○ הציידים המסוכסכים ○ הבאר רדופת השדים ○ הציפור הענקית ○ התינוק בשיח הוורדים שלושה שלבים ליצירת הסיפור: <u>שלב א – מתבוננים באיור</u> <u>נשאל:</u> מה אנחנו רואים? מה קורה פה? <u>שלב ב – מתכננים סיפור</u> כשבחרים בהרפתקה של רובוט הקרשים הקטן, <u>נשאל:</u> 1. איך מתחילה ההרפתקה? מה הרובוט מצא או את מי הוא פגש בדרך? 2. איזה אתגר או בעיה מיוחדת צצו במהלך ההרפתקה?
--	---

	3. כיצד רובוט הקרשים הקטן התמודד עם האתגר והצליח לפתור את הבעיה? (זכרו שבסוף הוא והנסיכה צריכים להמשיך במסעם הביתה) כשבחרים בהרפתקה של הנסיכה בול-עץ, נשאל: 1. איך מתחילה ההרפתקה? מה הנסיכה גילתה או את מי היא פגשה בדרך? 2. איזה אתגר או בעיה מיוחדת צצו במהלך ההרפתקה? 3. כיצד הנסיכה בול-עץ התמודדה עם האתגר והצליחה לפתור את הבעיה? (זכרו שבסוף היא ורובוט הקרשים הקטן צריכים להמשיך במסעם הביתה) <u>שלב ג – כותבים את הסיפור</u> נכתוב את הסיפור לפי התשובות בשלב ב, תוך שילוב רעיונות ופרטים נוספים. סיפור לדוגמה: "ביצת הדרקון" <u>תכנון הסיפור</u> איך ההרפתקה מתחילה? מה מצאה הנסיכה בדרך הביתה? ביצת דרקון. איזו בעיה התעוררה? מהביצה בקע דרקון קטן שחשב שהנסיכה היא אמא שלו. איך נפתרה הבעיה? אימא דרקון הופיעה ולקחה את הדרקון הקטן הביתה. <u>הסיפור שנכתב בעקבות התכנון:</u> ביצת הדרקון הנסיכה בול-עץ רצתה כבר להגיע הביתה, אך היא ידעה שהדרך עוד ארוכה. כשעברה ליד סבך שיחים, היא הבחינה בביצה ענקית. היא לא ראתה שום קן בסביבה, לכן הרימה את הביצה וקראה: "מישהו איבד ביצה?" פתאום הביצה רעדה! קראק! היא נסדקה ומתוכה יצא דרקון סגול. הוא ראה את הנסיכה ומיד קרא: "אמא!".
--	--

	"לא", אמרה הנסיכה, "אני לא אימא שלך. בוא נחפש אותה יחד." הנסיכה הניחה את הדרכון בעגלה ליד רובוט הקרשים הקטן ומשכה אותה אחריה. על פניהם חלפו פיות, גמדים וגם גובלין אחד, אבל אף אחד מהם לא ידע היכן נמצאת אימו של הדרכון. השמש החלה לשקוע כשפתאום נשמע קול משק כנפיים אדירות. הנסיכה הביטה למעלה - זו הייתה אימא-דרכון! הדרכונית עפה במעגלים וברעש גדול נחתה. הדרכון הקטן רץ אל אימו וחייב אותה. "תודה שהשגחת על הבן שלי", אמרה הדרכונית. אחר כך, היא הניחה את הדרכון על גבה, אמרה לו להחזיק חזק והתעופפה אתו הביתה. הנסיכה נופפה להם לשלום והמשיכה בדרכה עם רובוט הקרשים הקטן. לאחר ההדגמה, נבקש מהתלמידים ליצור סיפורי הרפתקאות משלהם: 1. כל תלמיד יבחר איור אחד מתוך 12 איורי ההרפתקאות שיצרנו. 2. התלמיד יתכנן את הסיפור (כלומר יענה על שלוש השאלות של שלב ב). 3. התלמיד יכתוב את הסיפור בהתבסס על תשובותיו ויוסיף פרטים ורעיונות. 4. לסיום, התלמיד יצייר איור נוסף שמתאר רגע משמעותי בסיפור שלו. * את הפעילות ניתן לבצע בזוגות או בקבוצות קטנות. מומלץ לערוך תערוכת סיפורים כיתתית בסיום התהליך.
--	---